

ΚΟΥΡΣΑΡΟΙ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ

Περίέτειες των Ελλήνων
ναυτικών του 18ου αιώνα

Το 1821 ξεκίνησε στην Ελλάδα η εξέγερση κατά της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Ο σκληρός πόλεμος συνεχίστηκε για σχεδόν 9 χρόνια και τελείωσε με τη δημιουργία του ελληνικού κράτους. Χωρίς τη νίκη στη θάλασσα, η επιτυχία της εξέγερσης ήταν αδύνατη. Πού βρήκαν οι Έλληνες τον απαραίτητο αριθμό πολεμικών πλοίων και έμπειρους ναυτικούς για να αντιμετωπίσουν τον ισχυρό τουρκικό στόλο;

Σχεδόν 50 χρόνια πριν από αυτά τα γεγονότα, το 1774 τελείωσε ο πόλεμος μεταξύ της Ρωσικής και της Οθωμανικής αυτοκρατορίας (1768-1774). Η Συνθήκη Ειρήνης υπογράφηκε στο χωριό Κιουτσούκ Καϊναρτζή (σύγχρονη Βουλγαρία). Σημαντικό ρόλο στη σύναψη της ειρήνης με ευνοϊκούς όρους για τη Ρωσία διαδραμάτισαν οι ναυτικοί και οι πεζοναύτες του κόμη Ορλώφ που πολέμησαν στη Μεσόγειο Θάλασσα. Μεταξύ αυτών ήταν και οι Έλληνες κουρσάροι, οι οποίοι έδειξαν θάρρος, πρωτοβουλία και υψηλό επαγγελματισμό κατά τη διάρκεια των εχθροπραξιών. Αυτή η έκθεση είναι αφιερωμένη σε αυτούς.

Τμήμα από έναν παλιό χάρτη της μάχης του 1772 στον Πατραϊκό Κόλπο – τα πλοία των Ελλήνων κουρσάρων, οι φρεγάτες «Αγ. Νικόλαος» και «Δόξα», το σεμπέκο «Θρασύδειλος», τα polacres «Μαντόν» και «Νάουσα» μαζί με τα ρωσικά θωρηκτά «Τσέσμα» και «Κόμης Ορλώφ» καταστρέφουν τον τουρκικό στόλο.

Ο κουρσάρος είναι ο ιδιώτης που λάμβανε από τις νόμιμες αρχές ενός κράτους το δικαίωμα να χρησιμοποιήσει ένα οπλισμένο πλοίο για να λαφυραγωγεί ξένα πλοία. Κουρσάρος είναι επίσης το όνομα ενός οπλισμένου πλοίου, όπως και το όνομα του μέλους του πληρώματος ενός τέτοιου πλοίου. Στις γερμανόφωνες χώρες το συνώνυμο της λέξης «κουρσάρος» είναι **kaper**, στις αγγλόφωνες χώρες, αντίστοιχα, **privateer**.

Το δίπλωμα του κουρσάρου αποδόθηκε από τη Ρωσική Αυτοκρατορία το 1807 στον Γεώργιο Μπεναρδάκη, Έλληνα κάτοικο της πόλης Ταγκανρόγκ, συνταξιούχο ανθυποπλοίαρχο και καπετάνιο του ρωσικού στόλου, ο οποίος ήταν ο ιδιοκτήτης του βριγαντίνου «Ρος» με 12 όπλα και πλήρωμα 50 ατόμων. Στο κείμενο του διπλώματος δηλώνεται: «Επιτρέπεται σε αυτόν, τον Μπεναρδάκη, να ψάχνει τα πλοία, τα πράγματα και τα αγαθά που ανήκουν στους Τούρκους και να ενεργήσει, ο Μπεναρδάκης, σύμφωνα με τις οδηγίες που του δόθηκαν».

По Указу Его Императорскаго Величества
Александра Перваго.
Императора и Самодержца Всероссийскаго.
и пр. и пр. и пр.

Представилъ ему Велико-Императорскому, подданному, Статс-Генералу Франца
Кавитана Скарлати съобщившаго, что въ Сербскомъ пограничномъ Битуманскомъ именованномъ
Греческомъ монастырѣ въ Сербскомъ Епархіи, возмущенной 12^ю турманскою пашою Радичемъ,
всѣмъ изъ ерменцевъ похваченныхъ итти на помянутомъ Сербѣ, Венцѣ, и турманѣ турманѣ
Францисъ Францисъ, такъ въ разбѣженномъ Империальномъ Радичемъ, и Венцѣ Венцѣ,
скачаномъ Сербомъ въ Венцѣ Францисъ Францисъ и Венцѣ Венцѣ, равнообразно пох-
ваченъ съ Скарлати итти на помянутомъ Сербѣ, Венцѣ, и турманѣ турманѣ,
турманѣ, и турманѣ съ Скарлати въ Венцѣ по разбѣженъ съ помянутомъ.

Въ 1792 г.

[illegible]

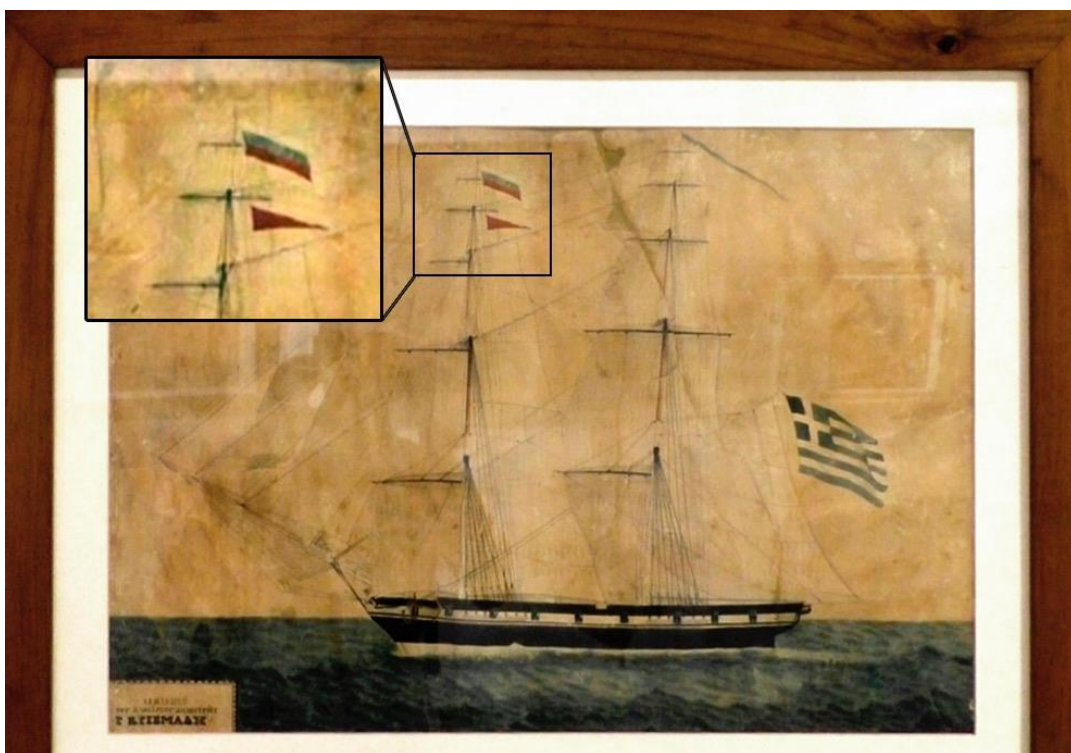
Η Συνθήκη του Κιουτσούκ-Καϊναρτζή

Σύμφωνα με έναν από τους όρους της Συνθήκης του Κιουτσούκ-Καϊναρτζή, τα ρωσικά εμπορικά πλοία στα τουρκικά ύδατα, συγκεκριμένα στον Εύξεινο Πόντο και τη Μεσόγειο Θάλασσα, έλαβαν τα ίδια προνόμια με τα γαλλικά και τα βρετανικά πλοία. Η Ρωσία είχε τα αγαθά για να εμπορευτεί με ολόκληρο τον κόσμο, αλλά δεν είχε τον απαιτούμενο αριθμό εμπορικών ναυτικών! Και αυτή η «θέση» καταλήφθηκε από τους Έλληνες, οι οποίοι άρχισαν να λαμβάνουν διπλώματα από την κυβέρνηση της Ρωσικής Αυτοκρατορίας και να έχουν το δικαίωμα πλοήγησης εμπορικών πλοίων υπό ρωσική σημαία. Η βασική απαίτηση για τους Έλληνες πλοιοκτήτες ήταν ότι τουλάχιστον το μισό πλήρωμα των εμπορικών πλοίων τους έπρεπε να είναι Ρώσοι. Με αυτόν τον τρόπο, οι Ρώσοι ναυτικοί έκαναν καλή ναυτική εξάσκηση στα ελληνικά πλοία και οι Έλληνες απέκτησαν τη δυνατότητα για ελεύθερη πλοήγηση.

Η Συνθήκη του Κιουτσούκ-Καϊναρτζή, υπογεγραμμένη από την Αυτοκράτειρα της Ρωσίας Αικατερίνη Β΄.

Μετά τη σύναψη της Συνθήκης του Κιουτσούκ-Καϊναρτζή και την απόκτηση του δικαιώματος πλοήγησης εμπορικών πλοίων υπό ρωσική σημαία, ο ελληνικός στόλος αυξήθηκε πολλαπλάσια. Εάν πριν τη συνθήκη το ελληνικό θαλάσσιο εμπόριο περιοριζόταν κυρίως στο Αιγαίο, τώρα τα εμπορεύματα παραδίνονταν ακόμη και στην Αμερική, ώστε πολλοί Έλληνες έγιναν πλούσιοι. Τα ελληνικά πλοία ήταν οπλισμένα προκειμένου να αμυνθούν έναντι των πειρατών της Αλγερίας, της Τυνησίας και του Μαρόκου. Υπερασπίζοντας τα εμπορεύματά τους, τα πληρώματα των ελληνικών εμπορικών πλοίων απέκτησαν μεγάλη εμπειρία μάχης στη θάλασσα ώστε όταν ξεκίνησε η εξέγερση στην Ελλάδα το 1821, τα πλοία μετατράπηκαν από εμπορικά σε πολεμικά.

**Η κορβέτα «Αγαμέμνων» – το πλοίο της Ελληνίδας ηρωίδας της Ελληνικής Επανάστασης του 1821-1829 Λασκαρίνας Μπουμπουλίνας.
Η ρωσική εμπορική σημαία κυματίζει στο κατάρτι.
Ναυτικό Μουσείο Ύδρας, Ελλάδα.**

Τα αρχεία της Ρωσίας περιλαμβάνουν πολλά έγγραφα που σχετίζονται με τις περιπέτειες των Ελλήνων ναυτικών, όπως παλιούς ναυτικούς χάρτες, σχέδια μάχης, ημερολόγια των πλοίων των κουρσάρων, και αναφορές για τις πολεμικές επιχειρήσεις τους.

Στο παρόν φυλλάδιο περιγράφονται μόνο μερικά από τα πιο εντυπωσιακά επεισόδια που σχετίζονται με τις ενέργειες των Ελλήνων κουρσάρων στη στρατιωτική επιχείρηση του 1769-1774, γνωστή στη Ρωσία ως η 1η Αποστολή του Αρχιελάγου.

1772. Σχέδιο της πολιορκίας της Βηρυτού (σύγχρονος Λίβανος) από τους Έλληνες κουρσάρους. Από το ημερολόγιο του πλοίου των κουρσάρων, του σεμπέκου «Ελλάς».

1η Αποστολή του Αρχιπελάγους (Ορλωφικά)

Κόμης Αλεξέι Ορλώφ

Αυτοκράτειρα Αικατερίνη Β΄

Το 1769 είναι σε εξέλιξη πόλεμος μεταξύ της Ρωσικής και της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Η Ρωσία δεν έχει τον στόλο της στον Εύξεινο Πόντο και η Αυτοκράτειρα της Ρωσίας Αικατερίνη Β΄ αποφασίζει να στείλει τον Βαλτικό Στόλο στη Μεσόγειο Θάλασσα για να επιτεθεί στο τουρκικό μετόπισθεν. Ο έμπιστος της αυτοκράτειρας Κόμης Αλεξέι Ορλώφ είναι επιφορτισμένος με την ηγεσία της ναυτικής επιχείρησης, που είναι γνωστή στη Ρωσία ως η **1η Αποστολή του Αρχιπελάγους** και στην Ελλάδα ως **Ορλωφικά**.

Διαδρομή των ρωσικών πλοίων της 1ης Αποστολής του Αρχιπελάγους.

Σχέδιο της ναυμαχίας του Τσεσμέ.

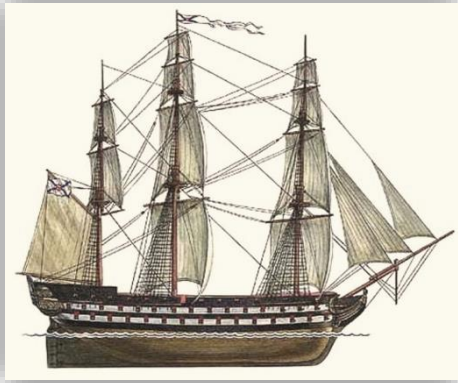

Η καταστροφή του τουρκικού στόλου κατά την ναυμαχία του Τσεσμέ. Έργο του καλλιτέχνη Ιβάν Αϊβαζόφσκι.

Το καλοκαίρι του 1770 ο ρωσικός στόλος οδήγησε τον οθωμανικό στόλο στον κόλπο του Τσεσμέ, όπου και τον κατέστρεψε εντελώς. Μετά από αυτό, ο Κόμης Ορλώφ θέλησε να αποκτήσει τον έλεγχο σε ολόκληρο το Αιγαίο και να διαταράξει το τουρκικό εμπόριο μπλοκάρωντας την προμήθεια τροφίμων προς την Κωνσταντινούπολη. Ωστόσο, είχε πολύ λίγα ελαφριά πλοία για το σκοπό αυτό. Κατά την στιγμή της νίκης στη Ναυμαχία του Τσεσμέ, ο Κόμης Ορλώφ είχε μόλις 8 θωρηκτά και 3 φρεγάτες, εκ των οποίων η μία ήταν ελληνική. Στράφηκε λοιπόν για βοήθεια στους Έλληνες ναυτικούς - εμπόρους και πειρατές, οι οποίοι έγιναν κουρσάροι στην υπηρεσία της Ρωσικής Αυτοκρατορίας.

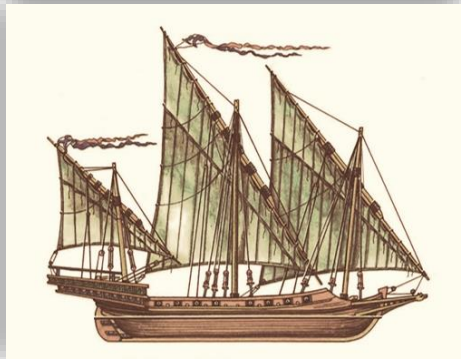
Τα βασικά πλοία που χρησιμοποίησαν οι Ρώσοι και οι Έλληνες ναυτικοί στην 1η Αποστολή του Αρχιπελάγους (1769-1774)

Τα θωρηκτά ήταν τα ισχυρότερα πλοία του στόλου. Οπλισμός: 50-80 πυροβόλα τοποθετημένα σε 2-3 καταστρώματα, τρεις ιστοί με ίσια πανιά, πλήρωμα 400-700 ατόμων. Ισχυρός οπλισμός, μεσαία ταχύτητα, χαμηλή ευελιξία, μεγάλο βύθισμα. Δεν χρησιμοποιήθηκαν από τους κουρσάρους.

Οι φρεγάτες ήταν καθολικά πλοία σχεδιασμένα τόσο για τις επιχειρήσεις μαζί με τα θωρηκτά όσο και για τις καταδρομικές επιχειρήσεις - κατασκοπεία, καταστροφή των εχθρικών εμπορικών και πολεμικών πλοίων, προστασία των εμπορικών πλοίων τους. Οπλισμός: 10-36 κανόνια τοποθετημένα σε 1-2 καταστρώματα, τρεις ιστοί με ίσια πανιά, πλήρωμα 50-300 ατόμων. Μεσαίος οπλισμός, υψηλή ταχύτητα, μεσαία ευελιξία και βύθισμα. Χρησιμοποιήθηκαν από τους Ρώσους ναυτικούς και τους Έλληνες κουρσάρους.

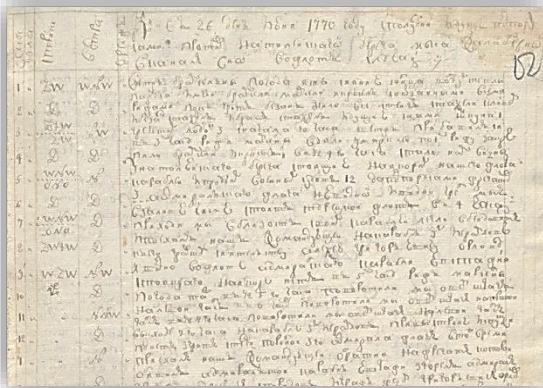
Το σεμπέκο ήταν ένα κωπηλατικό ιστιοφόρο με τρεις ιστούς με πλάγια πανιά. Πολύ γρήγορο και ευέλικτο με ρηχό βύθισμα. Δεν ήταν πολύ καλό για ταξίδια με ευνοϊκούς ανέμους λόγω της έλλειψης των ίσιων πανιών. Μήκος 25-35 μέτρα, οπλισμός 16-24 κανόνια. Χρησιμοποιήθηκε από τους Έλληνες κουρσάρους.

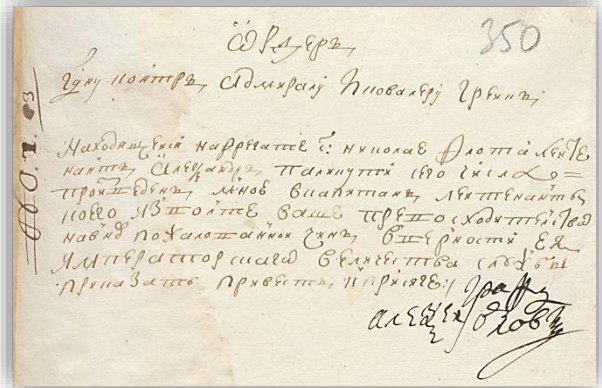
Το Polacre, polacca ήταν ένα ενδιάμεσο σκάφος μεταξύ της φρεγάτας και του σεμπέκου. Η παρουσία των ίσιων πανιών καθιστά δυνατή την καλή πλευση με ευνοϊκούς ανέμους, αλλά απαιτεί μεγαλύτερο πλήρωμα από ό,τι στο σεμπέκο. Χρησιμοποιήθηκε από τους Έλληνες κουρσάρους.

Η φρεγάτα των Έλλληνων κουρσάρων «Άγιος Νικόλαος»

Η πρώτη ελληνική φρεγάτα που εντάχθηκε στο στόλο του Κόμη Ορλώφ ήταν η φρεγάτα «Άγιος Νικόλαος» υπό την ηγεσία του Αλεξάνδρου Παλικούττη. Η φρεγάτα συμμετείχε στις ναυμαχίες της Χίου, του Τσεσμέ και της Πάτρας, στην πολιορκία της Βηρυτού το 1773 και σε άλλες επιδρομές των κουρσάρων. Κατά τη διάρκεια μιας από αυτές, τον Οκτώβριο του 1771, ο καπετάνιος Παλικούττης πέθανε ξαφνικά και θάφτηκε, πιθανώς, στο μοναστήρι του Αγίου Ιωάννη του Ευαγγελιστή στο νησί της Πάτμου. Η φρεγάτα «Άγιος Νικόλαος», όταν τελείωσαν οι εχθροπραξίες, επέστρεψε το 1775 στη Ρωσία, και έγινε ένα από τα πρώτα πλοία του στόλου της Μαύρης Θάλασσας της Ρωσικής Αυτοκρατορίας. Το πλοίο έλαβε μέρος στον επόμενο πόλεμο με την Τουρκία, το 1788, σε μια ναυμαχία κοντά στο φρούριο του Οχάκοφ, και κατέλαβε ένα τουρκικό θωρηκτό με 64 κανόνια.

Φύλλο του ημερολογίου της φρεγάτας «Άγιος Νικόλαος», όπου περιγράφεται η ναυμαχία του Τσεσμέ, στην οποία έλαβε μέρος.

Διαταγή του Κόμη Ορλώφ για την απονομή του βαθμού του Πλωτάρχη στον διοικητή της φρεγάτας «Άγιος Νικόλαος» Αλέξανδρο Παλικούττη.

Η Ναυμαχία της Πάτρας, όπως απεικονίζεται από τον καλλιτέχνη Γιάκομπ Φίλιπ Χάκερτ. Στο κέντρο της εικόνας, ανάμεσα σε δύο μεγάλα πλοία, η φρεγάτα «Άγιος Νικόλαος».

Η Ναυμαχία της Πάτρας το 1772

Μετά από την Ναυμαχία του Τσεσμέ και τις εχθροπραξίες του 1770-1771, η Οθωμανική Αυτοκρατορία δεν είχε πλέον τα πολεμικά της πλοία στο Αιγαίο, αλλά στη Θάλασσα του Μαρμαρά, την Αδριατική και τα ανοικτά των ακτών της Τυνησίας. Οι Τούρκοι σχεδίαζαν να ενώσουν αυτές τις μοίρες σε έναν ενιαίο στόλο και να καταστρέψουν τον ρωσικό στόλο στο Ελληνικό Αρχιπέλαγος.

Ο Κόμης Αλεξέι Ορλώφ, όταν πληροφορήθηκε τα σχέδια των Τούρκων από τους κατάσκοπους του, έστειλε αρκετές μοίρες των κουρσάρων προς διαφορετικές κατευθύνσεις του Αρχιπελάγους, προκειμένου να εμποδίσει την προέλαση των τουρκικών στόλων και να αποτρέψει την ένωσή τους.

Οι Έλληνες κουρσάροι (φρεγάτες «Άγ. Νικόλαος» και «Δόξα», σεμπέκο «Θρασύδειλος», rolacres «Μαντόν» και «Νάουσα») εντόπισαν μια τουρκική μοίρα με 9 φρεγάτες και 16 σεμπέκα στον Πατραϊκό Κόλπο.

2 ρωσικά θωρηκτά βοήθησαν τους Έλληνες ναυτικούς: το «Τσέσμα» και το «Κόμης Ορλώφ». Παρά το γεγονός ότι οι Τούρκοι είχαν το πλεονέκτημα στον αριθμό των πυροβόλων όπλων - 630 έναντι 224 -, τα οθωμανικά πλοία αφού δέχτηκαν επίθεση προσάραξαν και κάηκαν. Οι Τούρκοι έχασαν 19 πλοία και μόλις 6 σεμπέκα κατάφεραν να ξεφύγουν. Αντίθετα, οι Ρώσοι και οι Έλληνες είχαν λιγιστές απώλειες: στο θωρηκτό «Τσέσμα» σκοτώθηκε 1 αξιωματικός και 5 ναυτικοί τραυματίστηκαν, ενώ μόλις 1 ναυτικός τραυματίστηκε στο σεμπέκο «Θρασύδειλος». Μετά τη Ναυμαχία της Πάτρας και μέχρι το τέλος του πολέμου, οι Τούρκοι δεν προσπάθησαν πλέον να επιτεθούν σε ρωσικά και ελληνικά πολεμικά πλοία στη Μεσόγειο.

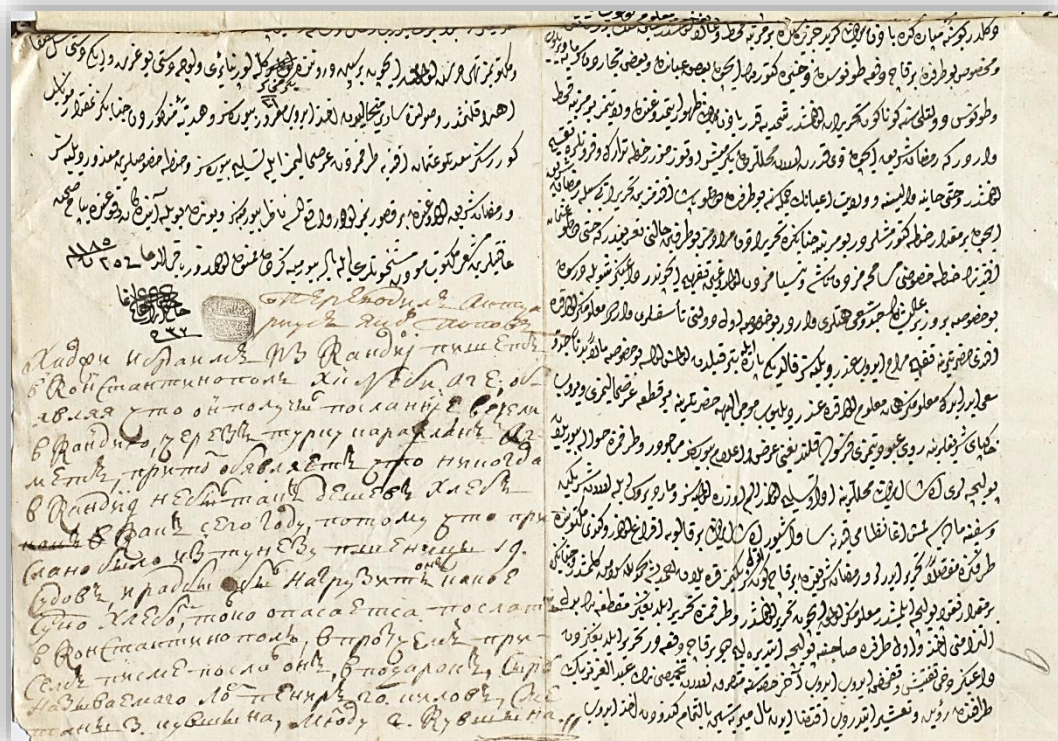
Τμήμα του χάρτη της Ναυμαχίας της Πάτρας.

Επιδρομή του Παναγιώτη Αλεξιανού στο Δέλτα του Νείλου

Ο Παναγιώτης Αλεξιανός ήταν πλοίαρχος της ελληνικής φρεγάτας των κουρσάρων «Αγ. Παύλος». Τον Οκτώβριο του 1772, μαζί με τη φελούκα ενός άλλου κουρσάρου, του καπετάνιου Παλαμήδη, εισέβαλε στο λιμάνι της Δαμιέτης στο Δέλτα του Νείλου, στην Αίγυπτο. Ο Αλεξιανός, όταν είδε δύο τουρκικές φρεγάτες στο λιμάνι, κατηύθυνε το πλοίο του ανάμεσά τους και άνοιξε πυρ από δύο πλευρές. Ταυτόχρονα, ο Παλαμήδης κατέλαβε τα εμπορικά πλοία που παρέμεναν στο λιμάνι. Αφού βυθίστηκαν και οι δύο τουρκικές φρεγάτες, οι Έλληνες κουρσάροι έφυγαν από το λιμάνι της Δαμιέτης. Κοντά στο λιμάνι, κατέλαβαν ένα τουρκικό πλοίο με τον σημαντικό Τούρκο διοικητή Σελίμ μπέη και μεγάλο αριθμό Τούρκων αξιωματικών, ενώ απέσπασαν και μερικές σημαίες που ήταν στο πλοίο. Ο Κόμης Ορλώφ ήταν τόσο ευχαριστημένος με αυτή την νίκη που έδωσε το μερίδιό του από τη λεία στους κουρσάρους και πήρε μόνο τις τουρκικές σημαίες, τις οποίες έστειλε αμέσως στην αυτοκράτειρα στην Αγία Πετρούπολη. Όταν τελείωσαν οι εχθροπραξίες, ο Παναγιώτης Αλεξιανός μαζί με τον αδερφό του Αντώνη μετακόμισαν στη Ρωσία, υπηρέτησαν στο ρωσικό στόλο και έγιναν και έγιναν οι δύο ναυάρχοι.

Παναγιώτης Αλεξιανός

Αλληλογραφία που απέσπασε ο Αλεξιανός από το τουρκικό βριγαντίνο (στην κάτω αριστερή γωνία - μετάφραση του κειμένου της επιστολής στα ρωσικά).

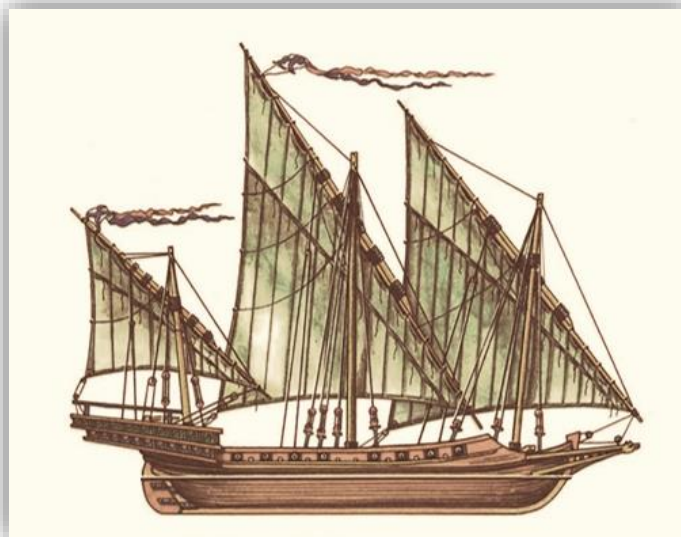
Σεμπέκο «Θρασύδειλος»

Το σεμπέκο «Θρασύδειλος» ήταν πλοίο των Ελλήνων κουρσάρων και συμμετείχε στη Ναυμαχία της Πάτρας το 1772, στην επιδρομή στη Βηρυτό το 1773 και σε πολλές άλλες επιχειρήσεις των κουρσάρων. Κατέλαβε μόνο του το φρούριο του Καστέλλο Ρόσσο στο νησί Κλείδες στα ανοικτά της Κύπρου, καθώς και μερικά τουρκικά εμπορικά πλοία.

Το μοντέλο του «Θρασύδειλου» διατηρείται στο Κεντρικό Ναυτικό Μουσείο στην Αγία Πετρούπολη και είναι πιθανόν το τελευταίο μοντέλο των πλοίων των Ελλήνων κουρσάρων που έχουν διασωθεί από την εποχή της 1ης Αποστολής του Αρχιεπαγγέλτου. Κατασκευάστηκε από τον εξαιρετικό Ρώσο ναυπηγό Αλεξάντερ Κατασάνοβ, ενώ ο ίδιος βρισκόταν στο λιμάνι της Νάουσας στο νησί της Πάρου, όπου μαζί με 300 βοηθούς, ασχολήθηκε με την επισκευή των πλοίων. Έφτιαξε αυτό το μοντέλο ως δώρο για την αυτοκράτειρα Αικατερίνη Β'. Το μοντέλο κατασκευάστηκε στην κλίμακα 1:48 με μεγάλη λεπτομέρεια και ακρίβεια, ώστε με βάση αυτό να είναι δυνατή η κατασκευή ενός πραγματικού σεμπέκου στο μέλλον.

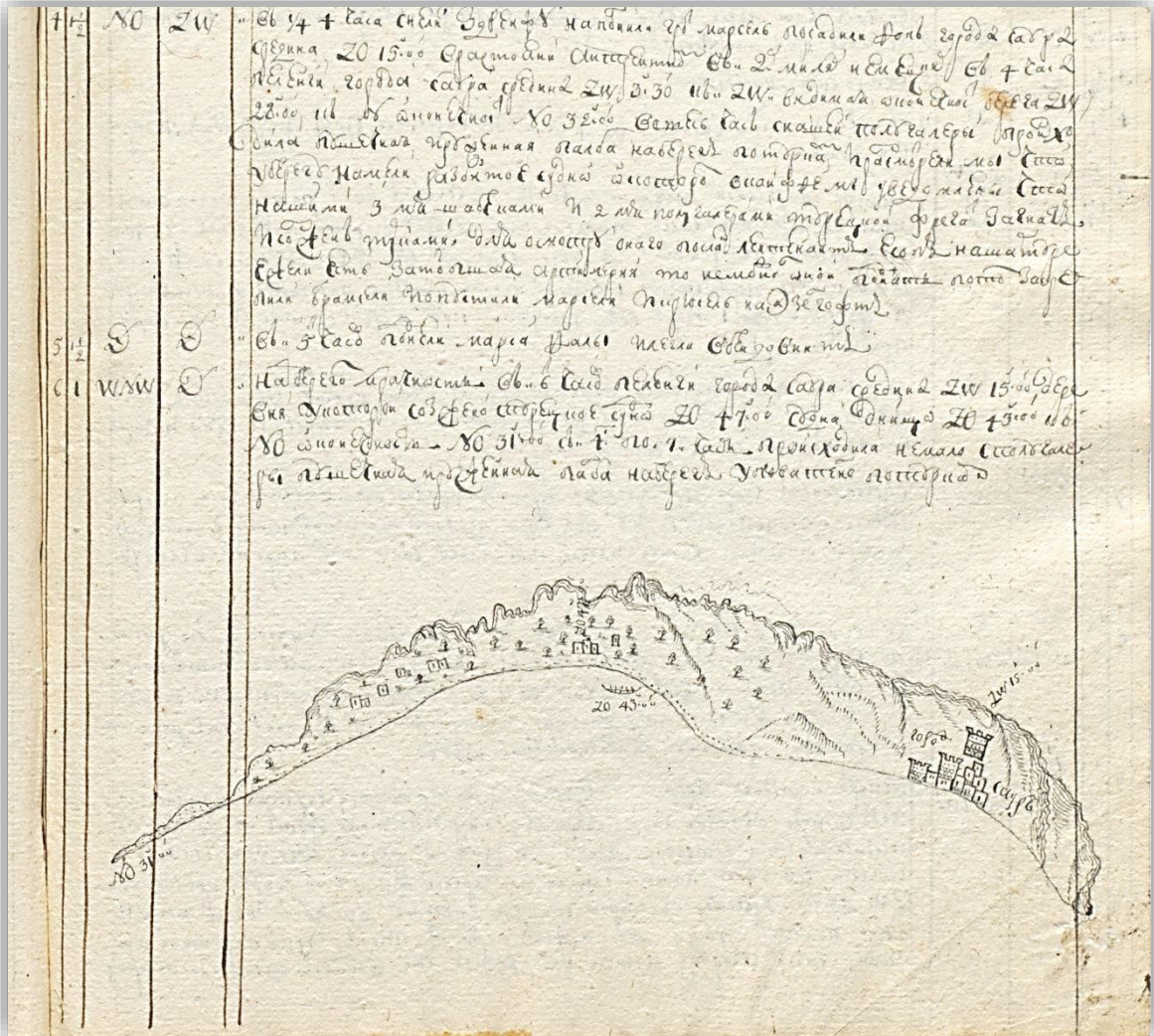
Το μοντέλο του σεμπέκου «Θρασύδειλος».

Το σεμπέκο της Μεσογείου – σύγχρονη αναπαράσταση.

Σεμπέκο «Ελλάς»

Το σεμπέκο «Ελλάς» ήταν πλοίο των Ελλήνων κουρσάρων που έπλευσε στις ακτές της Αιγύπτου και της Συρίας το 1772, πολιόρκησε τη Βηρυτό και πήρε πλούσια λεία. Το ημερολόγιο του πλοίου «Ελλάς» με πολλές εικονογραφήσεις, καθώς και τους λεπτομερείς απολογισμούς αυτών των γεγονότων από τον πλοίαρχο του σεμπέκου Γεώργιο Αντώνιο Φαρό, έχει διασωθεί. Όταν τελείωσαν οι εχθροπραξίες, ο Φαρός πήγε στη Ρωσία, όπου συνέχισε να υπηρετεί την Ρωσική Αυτοκρατορία ως διπλωμάτης. Ο Γεώργιος Αντώνιος Φαρός προήχθη στη θέση του μυστικού συμβούλου (μη ναυτικός βαθμός, ισόβαθμος με του υπολοχαγού διοικητή).

Ένα φύλλο του ημερολογίου του σεμπέκου «Ελλάς» για το 1772. Η ακτογραμμή στην περιοχή της πόλης Σούρ (Τύρος) του σύγχρονου Λιβάνου σχεδιάστηκε κατά τη διάρκεια μιας επιδρομής των κουρσάρων στις «συριακές ακτές».

Κοινό πλήρωμα Ρώσων και Ελλήνων ναυτικών στα πλοία της 1ης Αποστολής του Αρχιεπελάγου

Οι Ρώσοι αξιωματικοί αποσπάστηκαν στα ελληνικά πλοία των κουρσάρων, όπου εξασκήθηκαν στη ναυτική πρακτική. Οι μικρές ομάδες των Ελλήνων ναυτικών που γνώριζαν καλά τις περιοχές πλοήγησης, αποσπάστηκαν στα ρωσικά πλοία.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43
44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54
55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65
66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76
77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87
88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98
99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109
110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120
121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131
132	133	134	135	136	137	138	139	140	141	142
143	144	145	146	147	148	149	150	151	152	153
154	155	156	157	158	159	160	161	162	163	164
165	166	167	168	169	170	171	172	173	174	175
176	177	178	179	180	181	182	183	184	185	186
187	188	189	190	191	192	193	194	195	196	197
198	199	200	201	202	203	204	205	206	207	208
209	210	211	212	213	214	215	216	217	218	219
220	221	222	223	224	225	226	227	228	229	230
231	232	233	234	235	236	237	238	239	240	241
242	243	244	245	246	247	248	249	250	251	252
253	254	255	256	257	258	259	260	261	262	263
264	265	266	267	268	269	270	271	272	273	274
275	276	277	278	279	280	281	282	283	284	285
286	287	288	289	290	291	292	293	294	295	296
297	298	299	300	301	302	303	304	305	306	307
308	309	310	311	312	313	314	315	316	317	318
319	320	321	322	323	324	325	326	327	328	329
330	331	332	333	334	335	336	337	338	339	340
341	342	343	344	345	346	347	348	349	350	351
352	353	354	355	356	357	358	359	360	361	362
363	364	365	366	367	368	369	370	371	372	373
374	375	376	377	378	379	380	381	382	383	384
385	386	387	388	389	390	391	392	393	394	395
396	397	398	399	400	401	402	403	404	405	406
407	408	409	410	411	412	413	414	415	416	417
418	419	420	421	422	423	424	425	426	427	428
429	430	431	432	433	434	435	436	437	438	439
440	441	442	443	444	445	446	447	448	449	450
451	452	453	454	455	456	457	458	459	460	461
462	463	464	465	466	467	468	469	470	471	472
473	474	475	476	477	478	479	480	481	482	483
484	485	486	487	488	489	490	491	492	493	494
495	496	497	498	499	500	501	502	503	504	505
506	507	508	509	510	511	512	513	514	515	516
517	518	519	520	521	522	523	524	525	526	527
528	529	530	531	532	533	534	535	536	537	538
539	540	541	542	543	544	545	546	547	548	549
550	551	552	553	554	555	556	557	558	559	560
561	562	563	564	565	566	567	568	569	570	571
572	573	574	575	576	577	578	579	580	581	582
583	584	585	586	587	588	589	590	591	592	593
594	595	596	597	598	599	600	601	602	603	604
605	606	607	608	609	610	611	612	613	614	615
616	617	618	619	620	621	622	623	624	625	626
627	628	629	630	631	632	633	634	635	636	637
638	639	640	641	642	643	644	645	646	647	648
649	650	651	652	653	654	655	656	657	658	659
660	661	662	663	664	665	666	667	668	669	670
671	672	673	674	675	676	677	678	679	680	681
682	683	684	685	686	687	688	689	690	691	692
693	694	695	696	697	698	699	700	701	702	703
704	705	706	707	708	709	710	711	712	713	714
715	716	717	718	719	720	721	722	723	724	725
726	727	728	729	730	731	732	733	734	735	736
737	738	739	740	741	742	743	744	745	746	747
748	749	750	751	752	753	754	755	756	757	758
759	760	761	762	763	764	765	766	767	768	769
770	771	772	773	774	775	776	777	778	779	780
781	782	783	784	785	786	787	788	789	790	791
792	793	794	795	796	797	798	799	800	801	802
803	804	805	806	807	808	809	810	811	812	813
814	815	816	817	818	819	820	821	822	823	824
825	826	827	828	829	830	831	832	833	834	835
836	837	838	839	840	841	842	843	844	845	846
847	848	849	850	851	852	853	854	855	856	857
858	859	860	861	862	863	864	865	866	867	868
869	870	871	872	873	874	875	876	877	878	879
880	881	882	883	884	885	886	887	888	889	890
891	892	893	894	895	896	897	898	899	900	901
902	903	904	905	906	907	908	909	910	911	912
913	914	915	916	917	918	919	920	921	922	923
924	925	926	927	928	929	930	931	932	933	934
935	936	937	938	939	940	941	942	943	944	945
946	947	948	949	950	951	952	953	954	955	956
957	958	959	960	961	962	963	964	965	966	967
968	969	970	971	972	973	974	975	976	977	978
979	980	981	982	983	984	985	986	987	988	989
990	991	992	993	994	995	996	997	998	999	1000

Απόσπασμα από τον κατάλογο της μισθοδοσίας της ρωσικής φρεγάτας «Άγιος Θεόδωρος».

Στο τέλος του φύλλου υπάρχει ένα υστερόγραφο: «Και εκτός από τη μισθοδοσία, υπάρχει ένας Έλληνας ιερομόναχος 1, ένας Έλληνας πιλότος 1. Και έστειλαν αυτούς για την υποστήριξη (για την παρουσία ενίσχυσης) και έλαβα με εντολή του Ναυάρχου Ανδρέα Βλάσιεβιτς Ελμάνοφ από το ελληνικό τρικάρτο πλοίο τους Έλληνες 5. Σύνολο 7.»

Η φρεγάτα «Άγιος Θεόδωρος» βυθίστηκε λόγω μιας ισχυρής διαρροής στο κύτος το 1771 όταν απέπλευσε για μια αποστολή μάχης. Το πλήρωμα διασώθηκε από τους Έλληνες κουρσάρους. Η φρεγάτα «Άγιος Θεόδωρος» βρίσκεται σήμερα κοντά στο νησί του Αγίου Ευστρατίου σε βάθος που επιτρέπει στους ενάλιους αρχαιολόγους να την εξερευνήσουν.

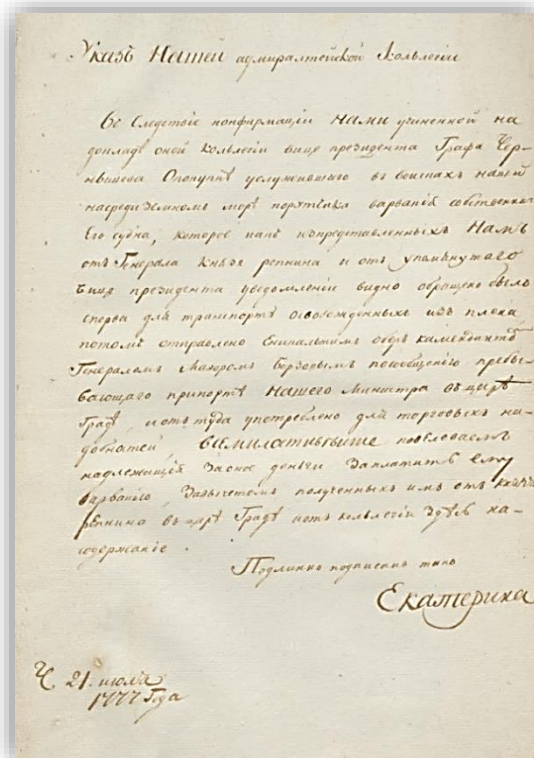

Το νησί του Αγίου Ευστρατίου στο Αιγαίο Πέλαγος.

Ο Ιωάννης Βαρβάκης – ο ήρωας της 1ης Εκστρατείας του Αρχιπελάγους (1769-1774) και της Ελληνικής Επανάστασης (1821-1829).

Ιωάννης Βαρβάκης

Το διάταγμα της αυτοκράτειρας Αικατερίνης Β' σχετικά με την αγορά του πλοίου του Βαρβάκη.

Ο Ιωάννης Βαρβάκης ήταν καπετάνιος ενός πειρατικού πλοίου. Όταν τα πλοία του Κόμη Ορλώφ εμφανίστηκαν στο Ελληνικό Αρχιπέλαγος, εντάχθηκε στην υπηρεσία του, και έγινε ανθυποπλοίαρχος του ρωσικού στόλου. Όταν τελείωσαν οι εχθροπραξίες το 1775, ο Βαρβάκης μετακόμισε με την οικογένειά του στη Ρωσία. Αποφάσισε τότε να πουλήσει το πλοίο του στον ρωσικό στόλο της Μαύρης Θάλασσας και με τα έσοδα να αγοράσει ένα μικρό εμπορικό πλοίο και να ξεκινήσει την επιχειρηματική του δραστηριότητα. Η γραφειοκρατία για την πώληση του πλοίου διήρκεσε 2 χρόνια, έως ότου ο Βαρβάκης ευτύχησε να έχει ένα ακροατήριο με την Αικατερίνη Β'. Η αυτοκράτειρα εκτιμούσε πολύ τους Έλληνες πειρατές. Η οικογενειακή παράδοση του Βαρβάκη λέει ότι δώρισε 1000 τσερβόνετς στον Ιωάννη για την επιχειρηματική του ανάπτυξη. Τα ιστορικά έγγραφα μεταφέρουν μια ακόμη πιο ενδιαφέρουσα ιστορία.

Το διάταγμα της Αικατερίνης για την αγορά του πειρατικού πλοίου του Βαρβάκη δεν υπογράφηκε απλώς από την Αικατερίνη, αλλά συντάχθηκε από την ίδια από την αρχή μέχρι το τέλος. Μετά από αυτό, το πλοίο αγοράστηκε αμέσως από τον Ιωάννη Βαρβάκη. Το διάταγμα διατηρείται στο Κεντρικό Αρχείο του Πολεμικού Ναυτικού της Αγίας Πετρούπολης.

Μετά την πώληση του πλοίου, ο Βαρβάκης πήγε στο Αστραχάν, όπου άρχισε να εμπορεύεται ψάρια και μαύρο χαβιάρι. Όταν έγινε εκατομμυριούχος, ο Βαρβάκης έκανε πολλά φιλανθρωπικά έργα.

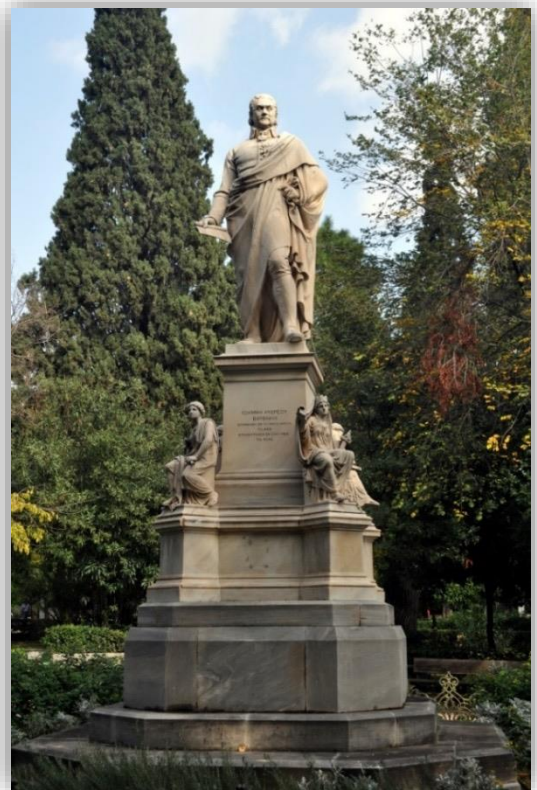
Για παράδειγμα, με δικά του έξοδα έχτισε ένα κανάλι στο Αστραχάν, το οποίο φέρει τώρα το όνομά του. Αφού μετακόμισε στο Ταγκανρόγκ, ίδρυσε το πρώτο αστικό νοσοκομείο και ένα ορφανοτροφείο. Ο Βαρβάκης δεν ξέχασε ούτε την Ελλάδα. Ο Ιωάννης Βαρβάκης έγινε μέλος της μυστικής οργάνωσης «Φιλική Εταιρεία» — μια οργάνωση των Ελλήνων για την ίδρυση ανεξάρτητου ελληνικού κράτους-, και από το Ταγκανρόγκ έστειλε κρυφά στους Έλληνες μαχητές της ανεξαρτησίας όπλα, σιτηρά και χρήματα. Όταν ξεκίνησε η εξέγερση στην Ελλάδα, ο Βαρβάκης αγόρασε ένα μεγάλο φορτίο όπλων στην Τούλα και το μετέφερε στην πατρίδα του, όπου πήγε και ο ίδιος. Τάφηκε στο κέντρο της Αθήνας, και στον τάφο του υπάρχει ένα μεγάλο όμορφο μαρμάρινο μνημείο. Μια προτομή του Βαρβάκη στήθηκε επίσης στο Αστραχάν.

Προτομή του Βαρβάκη στο Αστραχάν

Κανάλι του Βαρβάκη στο Αστραχάν

**Μνημείο στον τάφο
του Βαρβάκη στην Αθήνα**

Μόνο ένα πολύ μικρό μέρος των ρωσικών αρχειακών εγγράφων αφορούν στους Έλληνες ναυτικούς: κουρσάρους, εμπόρους και στρατιωτικούς. Πολλά έγγραφα δεν έχουν ακόμη μελετηθεί πλήρως.

Οι δημιουργοί της έκθεσης εκφράζουν την βαθιά ευγνωμοσύνη τους στο Κρατικό Αρχείο του Πολεμικού Ναυτικού της Ρωσίας στην Αγία Πετρούπολη για τα έγγραφα που παρείχαν για τους σκοπούς αυτής της έκθεσης.

**Το κτίριο του Κεντρικού Αρχείου του Πολεμικού Ναυτικού στη λεωφόρο
Σερεμπρίστι στην Αγία Πετρούπολη**

Η Έκθεση «Κουρσάροι της Μεσογείου» προετοιμάστηκε από:

Το Ινστιτούτο Σλαβικών Σπουδών της Ρωσικής Ακαδημίας Επιστημών www.inslav.ru

Επιστημονικός επόπτης του έργου:

Δρ Ιστορικών Επιστημών Πετρούχιν Βλαντίμιρ

Οι ιστορικές έρευνες έγιναν από τη:

Δρ Ιστορικών Επιστημών Σμιλιάνσκαγια Ελένα,

Αρχαιολόγος ΜΑ Αναστασία Φουρκιώτου,

Πολιτικός Μηχανικός MSc Άγγελος Μαγκλής.

Την Ομάδα «Ενάλια Αρχαιολογική Εταιρεία»: www.intersea.ru

Τκατσένκο Γιούρι,

Χοχλόβ Σεργκέι,

Λύκοβ Αντρέι,

Γόρλοβ Ιβάν,

Μπαρνταςόβ Μιχαίλ,

Σαντέκοβ Ρολάν

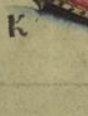
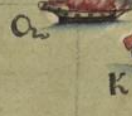
ЗАЛИВЪ

5

4

А

С

к. г. орловъ

к. зема

ф. лава

ф. нислахи

шаб: забаниа

ф. мадокъ

п. агуза

В

Д